

Sygn. akt III Ca 2091/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Gabriela Sobczyk

Protokolant Dominika Tarasiewicz

po rozpoznaniu w dniu 13 kwietnia 2016 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa S. P.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej we W.

o ustalenie

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Raciborzu

z dnia 12 sierpnia 2015 r., sygn. akt I C 432/15

1. **prostuje w zaskarżonym wyroku oznaczenie pozwanej jako (...) Spółka Akcyjna we W.;**

2. **zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:**

a) **ustala, iż umowa o świadczenie usług telekomunikacyjnych numer (...) zawarta pomiędzy powódką a pozwaną, datowana na 8 sierpnia 2014 roku, a podpisana przez powódkę 19 sierpnia 2014 roku jest nieważna;**

b) **zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 30 zł (trzydzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;**

3. **zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 30 zł (trzydzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.**

SSO Gabriela Sobczyk

Sygn. akt III Ca 2091/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 sierpnia 2015r. Sąd Rejonowy w Raciborzu oddalił powództwo S. P. skierowane przeciwko (...) SA we W., którym domagała się ona ustalenia nieważności umowy zawartej 19 sierpnia 2014r. o świadczenie usług telekomunikacyjnych. Powódka swe roszczenie opierała na okolicznościach, w jakich doszło do zawarcia umowy, nieuczciwości przedstawiciela pozwanego, który podsunął jej do podpisu oświadczenia, których egzemplarza nie otrzymała. Powódka wskazała, że została świadomie wprowadzona w błąd przez pozwanego.

Powódka w piśmie z dnia 14.05.2015r. podała, że rozmawiała przez telefon z rozmówcą, który przedstawił się jako pracownik firmy (...) i otrzymała propozycję niższej niż dotychczas opłaty abonamentowej. Podała, że nie mogła dłużej kontynuować rozmowy, ponieważ opiekowała się wnukiem. Wskazała, że przyjechał kurier i podał jej kilka kartek do podpisania, a w jej mieszkaniu było malowanie. Podała, że sprawdzając umowę odczytała (bez okularów) na pierwszej stronie swoje adres oraz adres N.. Podała, że została oszukana i wprowadzona w błąd z premedytacją.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od pozwanej kosztów procesu.

Powołał się na możliwość zapoznania się pozwanej z umową przed jej podpisaniem, czego ta nie uczyniła. Wskazał, że niezasadnie powołuje się ona na działanie pod wpływem błędu.

Przyznał, że w czasie telefonicznej prezentacji ofert klientom może dochodzić do zniekształcenia komunikatu, aby zapobiec pomyłkom pozwana stosuje szereg zabezpieczeń: firma " (...) SA" widnieje na szeregu dokumentów, na umowie i załącznikach, które powódka otrzymała w momencie zawarcia umowy. Dokumenty te powódka podpisała. Wskazała, że powódka podpisała też dodatkowe niewymagane oświadczenie dot. nazwy operatora, stosowane przez pozwaną. Pozwana otrzymywała kolejne faktury z logiem pozwanej. Podniosła, że powódka została poinformowana o prawie odstąpienia od umowy w terminie 10 dni od jej zawarcia.

Na rozprawie w dniu 12.08.2015r. powódka podała, że w odpowiedzi na pozew pozwana kłamie, bo nie otrzymywała żadnych faktur i nie płaciła. Podniosła, że na wszelkich dokumentach jest skrót nazwy firmy, a na umowie nie ma daty, a jest tylko data wydruku i klient nie ma jak się odwołać, o czym stanowi pismo które złożyła.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka w dniu 8.08.2014r. zawarła z pozwaną (...) S.A. w W. umowę o świadczenie usług telekomunikacyjnych.

W ocenie Sądu Rejonowego powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie, a powódka nie uchyliła się skutecznie od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w umowie o świadczenie usług telekomunikacyjnych z dnia 8.08.2014r. Ponadto nie wykazała, że pozwana podstępnie wywołała u niej mylne wyobrażenie rzeczy. Sąd Rejonowy wskazał, że to na powódce spoczywał ciężar wykazania tej okoliczności zgodnie z art. 6 kc. Zgodnie z art.86 §1 kc jeżeli błąd wywołała druga strona podstępnie, uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu może nastąpić także wtedy, gdy błąd nie był istotny, jak również wtedy, gdy nie dotyczył treści czynności prawnej. Sąd Rejonowy wskazał, że przesłanką uchylenia się od skutków oświadczenia woli z powodu błędu wywołanego podstępnie jest istnienie związku przyczynowego pomiędzy złożeniem oświadczenia woli a pozostawianiem przez składającego w takim błędzie. Działanie podstępne jest zawsze działaniem zawinionym i umyślnym. Przejawia się albo w zamiarze bezpośrednim (dolus directus) albo w zamiarze ewentualnym (dolus eventualis), a zatem chęci lub przynajmniej godzenia się na wywołanie fałszywego obrazu rzeczywistości w umyśle kontrahenta. Natomiast niedbalstwo nie jest wystarczające, nawet jeśli spowodowało powstanie błędu u innej osoby. Podstęp "mimo woli" jest sprzecznością samą w sobie. Zatajenie, przemilczenie samo przez się w zasadzie nie stanowi podstępu.

Sąd Rejonowy wskazał, że powódka nie wykazała żadnej inicjatywy dowodowej w celu wykazania, że została podstępnie wprowadzona w błąd przez pozwaną. Z twierdzeń powódki wynika, że nie dołożyła należytej staranności w zapoznaniu się z treścią umowy z dnia 8.08.2014r. Twierdzenia powódki, że „w domu było malowanie”, że „opiekowała się wnukiem” i że „nie miała okularów” w ocenie Sądu Rejonowego nie mogą usprawiedliwiać powódki. Świadczą o niedbalstwie z jej strony. O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98 kpc.

Apelację od tego rozstrzygnięcia wniosła powódka. Wniosła ona o uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w całości. Wskazała, że rozstrzygnięcie to zapadło bez dokładnej analizy materiału dowodowego. Podkreśliła, że pomiędzy nią a firmą (...) Sa doszło do błędu, firma ta ją oszukała pokładając do podpisu wzorzec umowy, który w niejednoznaczny sposób identyfikował strony umowy i jej przedmiot. Wskazała, że pozwana nagminnie oszukuje ludzi, wykorzystując ich dojrzały wiek i nadużywając zaufania oraz rażąco ignoruje przepisy prawa telekomunikacyjnego. Podniosła też,

że na rozprawie przed Sądem Rejonowym nie miała żadnej możliwości wypowiedzi i przedstawienia dowodów. Nie mogła też odnieść się szczegółowo do odpowiedzi na pozew, którą otrzymała na rozprawie.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania przed Sądem II instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W ocenie Sądu Okręgowego apelacja jest uzasadniona.

Sąd Rejonowy uznał, że powódka nie udowodniła, że została podstępem wprowadzona w błąd. Nadto wskazał, że nie zapoznała się w sposób należyty z przedstawioną jej do podpisu umową.

W ocenie Sądu Okręgowego wskazane argumenty nie znajdują oparcia w materiale sprawy. W szczególności podnieść należy, że zgodnie z art. 229 i 230 kpc, nie wymagają dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości. Gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane.

Odnosząc treść wskazanych przepisów do sytuacji procesowej zaistniałej w niniejszej sprawie wskazać należy, że powódka w pozwie odnosiła się wyraźnie do treści pisma z dnia 12 września 2014r., które skierowała do pozwanej. W piśmie tym wskazano, że w rozmowie telefonicznej otrzymała potwierdzenie, że rozmawia z (...) SA.

W odpowiedzi na pozew pozwana przyznała, że podczas rozmowy telefonicznej „może dochodzić do zniekształcenia komunikatu”. Takie sformułowanie zawarte w odpowiedzi na pozew w ocenie Sądu Okręgowego winno być traktowane jako przyznanie okoliczności faktycznej, na jakiej powódka opierała swoje roszczenie.

Tym samym nie wymagało dowodu ustalenie, że podczas rozmowy telefonicznej powódka została poinformowana, że rozmawia o zawarciu umowy z (...) SA, a zatem innym operatorem niż ten, który usiłował w ten sposób nakłonić ją do zawarcia umowy, a następnie przesłał jej druk umowy do podpisu. Nadmienić należy w tym miejscu, że do zawarcia umowy doszło przy wykorzystaniu środków porozumienia się na odległość, zatem rozmowa pomiędzy powódką a przedstawicielem pozwanej stanowiła część składową procesu zawierania umowy i przy ocenie umowy nie można jej pominąć. W konsekwencji poziom staranności powódki przy podpisywaniu umowy należy oceniać przez pryzmat jej przeświadczenia, że umowa tę zawiera z dotychczasowym operatorem telekomunikacyjnym, jak i jej cechy indywidualne, w szczególności starszy wiek.

Jakkolwiek pozwana w odpowiedzi na pozew wskazuje na stosowanie przez siebie „zabezpieczenia” celem uniknięcia pomyłek, to jednak analiza szaty graficznej umowy (k.5 akt) przemawia przeciwko wnioskowi o skutecznych działaniach pozwanej w tym zakresie. W szacie graficznej umowy przygotowanej przez pozwaną wytłuszczona została nazwa dotychczasowego operatora telekomunikacyjnego, zaś nazwa pozwanej – wpisana drobnym drukiem, bez jej wytłuszczenia i przy zastosowaniu zmniejszonych odstępów pomiędzy poszczególnymi liniami.

Zważywszy na tryb zawierania umowy, wskazana szata graficzna umowy, jak i komunikat, jakim posługiwała się osoba działająca za pozwaną w rozmowie telefonicznej powoduje, że działanie pozwanej uznać należy za z góry zaplanowane i nakierowane na wprowadzenie konsumenta (powódki) w błąd. Tym samym uznać je należy za działanie o charakterze podstępny, w szczególności że oświadczenie to składane było osobie w starszym wieku, o czym pozwana wiedziała, skoro powódka podała jej swój numer PESEL, który został wpisany w umowie (k.5).

Zgodnie z art. 56 ust.3 ustawy prawo telekomunikacyjne, umowa o świadczenie publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych, wymagająca formy pisemnej lub elektronicznej, powinna w jasnej, zrozumiałej i łatwo dostępnej formie określać m. in. strony umowy, w tym nazwę (firmę), adres i siedzibę dostawcy usług;

Analiza umowy datowanej na 8 sierpnia 2014r, a podpisanej przez pozwaną 19 sierpnia 2014r. wskazuje, że wymóg " określenia pozwanej jako strony umowy w sposób jasny, zrozumiały, w łatwo dostępnej formie" nie został w niej spełniony.

Odnosząc się do stanowiska pozwanej wyrażonego w odpowiedzi na pozew, wskazać należy, że nieskorzystanie przez pozwaną z trybu odstąpienia od umowy nie powoduje niemożności skorzystania przez nią z możliwości uchylenia się od skutków swego oświadczenia woli. Powódka uczyniła to pismem z dnia 12 września 2014r., które niewątpliwie dotarło do pozwanej, skoro pismem z dnia 29 września 2014r. na nie odpowiedziała.

Zgodnie z art. 84 kc, w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Jeżeli jednak oświadczenie woli było złożone innej osobie, uchylenie się od jego skutków prawnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy błąd został wywołany przez tę osobę, chociażby bez jej winy, albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć; ograniczenie to nie dotyczy czynności prawnej nieodpłatnej. Można powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (błąd istotny). Zgodnie z art. 85 kc, zniekształcenie oświadczenia woli przez osobę użytą do jego przesłania ma takie same skutki, jak błąd przy złożeniu oświadczenia. Zgodnie natomiast z art. 86 § 1kc, jeżeli błąd wywołała druga strona podstępnie, uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu może nastąpić także wtedy, gdy błąd nie był istotny, jak również wtedy, gdy nie dotyczył treści czynności prawnej.

Zgodnie z art. 88 kc, uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie. Uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia, a w razie groźby - z upływem roku od chwili, kiedy stan obawy ustał.

Jak wskazano w doktrynie, błąd sensu stricto polega zwykle na fałszywym wyobrażeniu o właściwościach przedmiotu transakcji, powodującym, że oświadczenie odpowiada rzeczywistej woli składającego. Błąd odnosi się - nie wyłączając sfery motywacyjnej - do treści czynności prawnej, gdy jest z nią ściśle powiązany, to znaczy dotyczy któregośkolwiek chociażby elementu składającego się na jej treść, a nie wyłącznie tych, które jej treścią nie są objęte. Wynika z tego, że błąd może dotyczyć nie tylko essentialia negotii (tak: Stanisław Rudnickie w Komentarzu do art. 84kc, komentarz LexisNexis 2011, cyt za: Lex OMEGA dla Sądów 2015).

Odnosząc powyższe do stanu faktycznego niniejszej sprawy podnieść należy, że błąd powódki uznać należy za błąd istotny, bowiem dotyczył on osoby kontrahenta- firmy telekomunikacyjnej, z którą powódka zawierała umowę. Powódka była ona bowiem przekonana, że zawiera umowę z firmą (...) SA, która dotychczas dostarczała jej usługi telekomunikacyjne. Jak już wskazano – błąd ten był spowodowany działaniem pozwanej.

W ocenie Sądu Okręgowego błąd co do kontrahenta umowy zawieranej przez konsumenta - tu firmy telekomunikacyjnej należy traktować jako błąd istotny, bowiem wybór podmiotu, z którym zawierana jest umowa opiera się na zaufaniu konsumenta do konkretnego podmiotu i stanowi część składową podstawowego oświadczenia woli konsumenta (essentialia negotii), zważywszy, że umowa będzie wiązać strony przez dłuższy okres czasu. Zdaniem Sądu Okręgowego w takich okolicznościach wybór kontrahenta ma ważne znaczenie.

Gdyby nawet założyć, że wskazany błąd wykracza poza zakres błędu istotnego, to podnieść należy, że skoro błąd powódki został wywołany przez pozwaną w sposób podstępny, to nawet błąd nieistotny zgodnie z art. 86§1kc pozwala powódce na uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli.

Tym samym powódka mogła się w trybie art. 84-88kc uchylić od skutków złożenia oświadczenia woli. Jak wynika z materiału sprawy, powódka w terminie uchyliła się od skutków prawnych swego oświadczenia woli, składając pozwanej oświadczenie w formie pisemnej, datowane na 12 września 2014r.

Z chwilą skutecznego uchylecia się od skutków oświadczenia woli, umowa zawarta pomiędzy stronami uznana jest za nieważną.

Jak wskazano w wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 23 listopada 1995r, I ACr 483/95, charakterystyczną cechą tego rodzaju nieważności jest pozostawienie osobie - wskazanej odpowiednim przepisem - swobody decyzji w przedmiocie doprowadzenia do unieważnienia czynności prawnej. Podważenie skuteczności takiej czynności następuje przez uchylecie się od skutków prawnych oświadczenia woli.

Sąd Okręgowy w pełni podzielając wskazany wywód prawny i uznając skuteczność uchylecia się przez powódkę od skutków prawnych swego oświadczenia woli uznał podstawy do zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienia powództwa.

Z tych powodów orzeczono po myśli art. 386§1kpc. jednocześnie zmieniono też rozstrzygnięcie o kosztach postępowania i zasądając od pozwanej na rzecz powódki koszty opłaty od pozwu. O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono w oparciu o art. 98§1kpc w zw.z art. 391§1kpc, zasądając od pozwanej na rzecz powódki zwrot opłaty od apelacji uiszczonej przez powódkę. Jednocześnie na podstawie art. 350§3kpc sprostowano nazwę pozwanej na jej brzmienie wynikające z odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego((...) SA).

SSO Gabriela Sobczyk